MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)

MAGISTRAT DR. FRANCESCO DEPASQUALE

Seduta tad-9 ta' Lulju, 2012

Avviz Numru. 27/2006

Avukat Peter Fenech
V s
James Debono

Il-Qorti;

Rat l-avviz ipprezentat fl-24 ta' Jannar, 2006 fejn ir-rikorrent talab lill-din il-Qorti tikkundanna lill-intimat ihallas lill-attur is-somma li tigi hekk likwidata in linea ta' danni skont il-Ligi dwar l-Istampa wara li jigi dikjarat li ngurja u mmalafama lill-attur bl-artikolu *As Government waives Lm100,000 bill, Peter Fenech claims Lm138,000*, ippublikat fl-ewwel pagna tal-harga tal-Malta Today tat-22 ta' Jannar tas-sena 2006 li kopja tieghu qed tigi esebita bhala dokument A fejn il-konvenut bhala awtur ta' l-istess artikolu ghamel allegazzjonijiet li huma foloz u malafamanti fil-konfront ta' l-attur u li ghandhom bhala

skop li joffendu l-unur u l-malafama ta’ l-istess attur u jesponuh ghar-ridikolu u d-disprezz tal-pubbliku.

Rat ir-risposta tal-intimatipprezentata fit-23 ta’ Frar, 2006 fejn eccepixxa li l-artikolu in kwistjoni ma jesponix lill-Avukat Dr. Peter Fenech ghar-ridikolu u ghad-disprezz pubbliku u lanqas joffendi l-unur u l-fama tieghu peress illi s-sustanzi addebitati huma minnhom u allura jikkostitwixxu fair comment dwar persuna li tokkupa kariga jew hija direttament jew mod iehor marbuta max-xena politika. Illi di piu dak li gie rapportat sar fl-interess pubbliku fil-parametri ta’ dritt fundamentali ghall-harsien ta’ l-espressjoni tal-kelma f’socjeta’ demokratika.

Rat l-affidavit tar-rikorrent Peter Fenech ipprezentat fil-5 t’April, 2006 fejn huwa stqarr illi huwa hassu malafamat bit-titolu "As Government waives Lm100,000 bill Peter Fenech claims Lm138,000"

Dr Fenech spjega illi d-dejn kien ta' kumpannija u mhux tieghu personalment u dwar flejjes dovuti, dawna ma kienux dovuti lilu personalment. Izid jghid illi l-kumpannija VAB Company Limited ma hijiex tieghu izda hija propjeta ta' Victor Attard Bondi, Frank Fenech, missier l-attur, u Frank Holdings Limited, li fiha missieru ghandu erba’ t’elef disa’ mija u disgha u disghin (4,999) ishma u l-attur ghandu sehem wiehed peress illi, meta giet iffurmata il-kumpannija, ma setghux jigu ffurmati 'single member companies' u ghalhekk biex tigi ffurmata kumpannija ghal indivdwu wiehed, kien jinghata sehem wiehed lill individwu iehor.

Dr Fenech spjega illi l-artikolu ta' l-impressjoni li huwa kien qieghed jaghmel pressjoni politika fuq id-Dipartiment tal-Artijiet minhabba fil-fatt illi huwa canvasser ta' Louis Galea u saru referenzi ghal fatt illi huwa Chairman tad-Dar il-Mediterran ghall-Konferenzi unikament biex issirlu hsara personali. Intqal fl-artikolu illi huwa baghat ittri lill Isabelle

Marisa Camilleri sabiex hi thallas il-flus pendenti, izda l-artikolu naqas illi jghid illi tali ittri ntbghatu fuq talba tal-avukat taghhha stess. Intqal ukoll illi huwa l-ahhar li hallas kera kien fl-1997 meta huwa qatt ma kellu kera x' ihallas u qatt ma hallas kera lill-Gvern peress illi huwa ma jikri xejn minghand il-Gvern u l-intimat kien jaf b'tali fatti u ppublikahom unikament biex jaghmillu l-hsara. L-attur jghid ukoll illi l-artikolu jaghti l-impressjoni illi huwa personalment kellu xi dejn mahfur u li kien qieghed ifittex biex jirkupra xi somma fenomenali, meta attwalment dana ma huwa minnu assolutament xejn.

Dr. Fenech stqarr illi dak kollu li ntqal huma lkoll fatti ngurjuzi fil-konfront ta' l-istess rikorrent u jnaqqsu kemm ir-reputazzjoni professjonali kif ukoll l-integrita tieghu. Huwa stqarr ukoll li hafna nies kellmuh dwar tali artikolu wara li gie ppublikat u baqa' jircievi kummenti minghand in-nies dwar l-artikolu fejn deher illi sar hafna hsara lilu.

Fis-seduta tat-3 t'Ottubru, 2006 xehed l-istess Dr. Peter Fenech fejn ikkonferma li huwa c-Chairperson tal-Mediterranean Conference Centre, ghal-liema post huwa jircievi remunerazzjoni ta' tlett elefu hames mitt Liri Maltin fis-sena u stqarr ukoll illi meta nqalghet il-kwistjoni bejn is-socjeta' VAB Company Limited u l-Kummissjoni tal-Partit huwa kien gja fil-kariga ta' Chairman tal-Conference Centre. Ikkonferma wkoll li hu fil-kapacita personali tieghu qatt ma kellu jaghti mitt elf lira Maltin lill-Gvern Malti kif qed jigi allegat.

Fil-21 ta' Novembru 2006 xehed Saviour Balzan fejn stqarr illi hu bhala editur tal-gazzetta Malta Today, beda jinvestiga kaz illi l-artikolu kien deher fuqu madwar sena u nofs qabel ma gie ppublikat, dwar aspetti bejn il-MEPA u s-socjeta' VAB Company Limited. Tul l-investigazzjoni tieghu skopra li kien hemm flejjes dovuti lill-Lands Department minn din is-socjeta' VAB Company Limited u

meta vverifika dwar tali flejjes, l-istess Lands Department infurmah li l-Gvern kien rebah kawza f'Mejju 2005 kontra l-istess socjeta' VAB Company Limited fejn sussegwentement l-istess kumpanija VAB Company Limited infurmat il-Gvern illi ma kentix f'posizzjoni li thallas id-djun li gew kanonizzati permezz ta' sentenza.

Il-kaz beda jigi inizjalment investigat mil-lum mejjet Julian Manduca u sussegwentement wara l-mewt ta' Julian Manduca dahal fil-kaz James Debono li baqa' jinvestiga l-kaz. Mill-investigazzjoni li mbaghad ghamel l-istess James Debono irrizulta li mument minnhom tali dejn dovut lill-Lands Department minn VAB Company Limited giet mahfura.

Stharrig ulterjuri tal-istess James Debono wera illi direttur tas-socjeta' VAB Limited kien ir-rikorrent Peter Fenech. Id-Diretturi kienu ir-rikorrent Peter Fenech u missieru Frank Fenech u l-kumpanija kellhom tlett shareholders li wiehed kienet il-kumpanija Frank Holdings Limited. F'liema kumpanija r-rikorrent kien kemm Direttur kif ukoll shareholder. Fil-kumpanija VAB Company Limited Dr. Fenech kien segretarju tal-kumpanija.

Wara li gab din l-informazzjoni, l-istess Balzan ta struzzjonijiet lil gurnalist tieghu sabiex jikkomunika ma' Dr. Fenech u dan peress li fl-opinjoni tas-sur Balzan, Dr. Fenech huwa persuna pubblika u huwa wkoll rapprezentant tal-kumpaniji li qed jigu nvestigati. Huwa kkunsidrah ukoll bhala persuna pubblika peress li ghal zmien twil kien attivist politiku u kien nominat bhala persuna kwalifikata appuntati f'diversi azjenti governattivi.

Sussegwentement fil-4 ta' Dicembru, 2005 hareg pubblikazzjoni dwar l-istorja, izda qabel James Debono kien ikkomunika ma' Dr. Peter Fenech u dan irrifjuta li

jirrispondi ghad-domandi li ghamillu. Dan l-artikolu kien intitolat “Government rights off activists LM110,000 Bill”, f’liema artikolu fost affarijiet ohra, il-kumpanija VAB Company Limited giet indikata bhala l-kumpanija tar-rikorrent.

Sussegwentement fil-15 ta’ Jannar, 2006 rega’ ppublika artikolu iehor fejn kompla dwar il-kwistjoni li l-Gvern hafer renti dovuti din id-darba minn partiti politici. Huwa stqarr izda li fl-ebda minn dawn l-artikolu ma gie indikat b’mod emfatiku li s-socjeta’ VAB & Co Ltd kienet kumpanija tar-rikorrent. Huwa kkonferma wkoll li fuq dawn iz-zewg artikoli qatt ma sar libell.

Sussegwentement fid-19 ta’ Jannar, waqt li kien qed jiddiskuti l-artikoli u l-investigazzjoni taghha ma’ James Debono, dan qallu sabiex jikkomunika ma’ l-istess Dr. Fenech bil-ghan li jgib informazzjoni minghandu. Dr. Fenech irrifjuta li jikkumenta u ghalhekk l-istess James Debono baghat email b’domandi fiha, fosthom domanda fis-sens illi “in view of the agreement reached between your company and the Lands Department in which outstanding groundrents where waived off against the recision of the deed as VAB did not have any other assets from where the department could recoup the arrears or any part thereof, is your company still demanding payments... ”. Dawn id-domandi baqghu qatt ma gew risposti.

Fit-22 ta’ Jannar, 2006, rega’ nkiteb artikolu iehor fuq l-istess tema fejn it-titolu kien “As government waives Lm100,000 bill, Peter Fenech claims LM138,000”. L-intimat stqarr li tali kont huwa rizultat ta’ sentenza

moghtija mill-Qorti tal-Appell fis-27 ta' Jannar, 2006 fl-ismijiet **VAB Company Limited vs Maria Isabella sive Marisa Turk Dogan** fejn is-socjeta VAB Company Limited rebhet kawza ghall-pagamenti ta' management agreement, kera u flejjes ohra dovuti u dan skont l-istess artikolu fl-ammont komplessiv ta' madwar mija u tmienja u tletin elf Liri Maltin (Lm138,000).

Fix-xhieda tieghu Balzan qal, illi r-rikorrent qatt ma nforma lill-intimat illi s-socjeta' VAB Company Limited ma kenitx tieghu jew ma kellux konnessjoni maghha u qatt ma nnegaha. Sussegwentement, bhala rizultat tal-kawza mirbuha fil-konfront ta' Mary Isabella sive Marisa Turk Dogan, din giet ordnata thallas mija tmienja u tletin elf, tlett mija u hamsa u tmenin punt tmienja u erbghin centezmu (LM138,385.48), liema flejjes kienu dovuti lis-socjeta' VAB Company Limited u l-intimat dejjem kien jara lir-rikorrent bhala ufficjali peress li kien direttur u rapprezentant legali, segretarju u shareholder, kemm ta'Frank Holdings Ltd, kif inhi shareholder fis-socjeta' VAB Limited. Huwa stqarr illi jaf li fis-socjeta' Frank Holdings Limited ir-rikorrent kellu share wiehed. Stqarr illi r-rikorrent kien direttur f'kumpanija fejn is-shareholder principali kien missieru, Frank Fenech.

Fis-seduta tat 28 ta' Marzu 2007 xehed James Debono illi qal li fit 28 ta' Ottubru 2005 kien hemm artikolu li kkwota lill Ministru George Pullicino jghid li kien intlahaq ftehim mas-sidien tal-Jumbo Lido sabiex jittiehed lura dana il-fond u dana wasslu sabiex jinvestiga il kaz. Huwa sab illi l-kumpannija involuta kellha diretturi lill Frank Fenech u l-attur, Peter Fenech, kif ukoll Peter Fenech kien azzjonist b'sehem wiehed f'kumpannija illi ghandha sehem fil-kumpannija VAB Co Ltd. Illi wara illi ghamel ir-ricerka, huwa kkomunika mal-Ministeru ta' l-Intern u Gustizzja u bl-informazzjoni illi kellu hemm, wara illi kellem lill editur tieghu, huwa ipprova jikkomunika ma Frank Fenech u

Peter Fenech, izda t-tnejn ma rrispondewx. Huwa ghamel investigazzjonijiet ulterjuri u sar jaf li l-attur kien kiteb lill Marisa Turdokan sabiex thallas arretrati u, ghal darba ohra, wara illi reggha kellem lil editur tieghu, reggha ikkomunika ma l-attur fejn indikatlu l-kumpannija bhala il-kumpannija tieghu, izda l-attur baqa ma rrispondiex. Huwa sahaq illi l-attur qatt ma qallu li l-kumpannija in kwistjoni ma kienetx tieghu.

In kontro ezami, huwa stqarr li meta ghamel ir-ricerki tieghu, huwa ma vverifikax kemm kellu shares l-attur, izda ra biss illi huwa kien shareholder, u sar jaf illi kellu share wiehed biss fil-proceduri odjerni. Huwa stqarr illi Dr Fenech huwa personagg pubbliku u ghalhekk dak li nkiteb kien kollu fl-interess pubbliku. Huwa stqarr ukoll illi huwa bbaza l-istorja tieghu fuq il-kummenti illi kienu inghatawlu, u ma gabar ebda dokumentazzjoni dwar il-kuntratti illi saru kif ukoll il-komposizzjoni tal-varji kumpanniji.

Fis-seduta tat-28 ta’ Marzu, 2007 xehed ukoll Vincent Gilson fejn qal illi fil-kariga ta’ Officer in Charge mir-Revenue u Assistent Head responsabbli mill-enforcement fid-dipartiment tal-Artijiet huwa kkonferma li kien hemm kuntratt ffirmat fit-3 t’Ottbru, 2005 redatt minn nutar Vincent Miceli tad-Dipartiment tal-Artijiet f’liema kuntratt ghalkemm huwa ma kienx involut fit-trattattivi jidher illi saret mahfra tal-arretrati tac-cnus. Irrizulta wkoll li d-dipartiment tal-artijiet kien ghamel ittra ufficjali kontra s-socjeta’ VAB Company Limited fejn kienet talbet li jithallsu b’lura c-cnus bl-arretrati u s-socjeta’ VAB company Limited kienet ghamlet kawza sabiex tikkontesta tali ittra ufficjali liema kawza izda hija tilfet. Allura l-Lands Department beda jinsisti ghall-hlas dovuti lilha.

Huwa stqarr ukoll li kien qed jircievi hafna ittra li nfurmawhom li l-post kien maghluq, allura l-post kien eyesore allura kellu jitnehha minn fejn kien. Fil-5 ta’ Mejju imbaghad ic-chairman tas-socjeta’ VAB Company Limited,

Frank Fenech, kiteb lil Lands Department, fejn filwaqt li gharrfet lill-istess Lands Department li ma kienetx f'posizzjoni li thallas ghac-cnus b'lura, offriet in skambju illi flok isir il-hlas, hija ccedi c-cens li kien fadlilha u taghti l-proprjeta lura lill-Gvern.

Din l-ittra eventwalment waslet sabiex fit-3 t'Ottubru 2005 tigi ffirmata l-kuntratt illi gja kien semma l-istess Gilson. Liema kuntratt izda peress illi huwa right off ta' ammont konsiderevoli, kellu jsir minn naha tal-Ministeru tal-Finanzi u ghalhekk, il-parir tal-Ministeru tal-Finanzi kellu jinghad qabel ma l-Ministru tal-Artijiet jkun jista' jaghmel tali right off.

Jirrizulta wkoll li l-istess socjeta' VAB Company Limited ma kienx sar stharrig da parti tal-Lands Department jekk din kellhix xi flejjes jew jekk kellhiex tiehu xi flus allura id-Dipartiment tal-Artijiet ma kienx a korrent tal-fatt illi kellhom jithallsu xi flejjes lill-istess socjeta' VAB Company Limited.

Fis-seduta tat-22 ta' Jannar, 2008, skont verbal illi jidher fl-avviz numru 27/06, ghalkemm mhux rispekjat fil-verbal tal-kawza odjerna, instemghu tlett xhieda, ossia Andrew Paris, John Jaccarini u Paul Zammit. Andrew Paris fix-xhieda tieghu stqarr li huwa kien jaf lil Dr. Fenech personalment bhala habib tieghu u meta ra l-artikolu fit-22 ta'Jannar, 2006 huwa ltaqa' mal-istess rikorrent u hass li kellu jghidlu li l-insinwazzjonijiet li kienu qed isiru hemm hekk kienu ta detriment tal-istess rikorrent peress illi kien hemm insinwazzonijiet professjonali.

John Jaccarini xehed ukoll u qal illi kien jaf lil Dr. Fenech personalment u meta ra l-artikolu fit-22 ta' Jannar, 2006 hass li dan kien ingurjuz fil-konfront ta' Dr. Fenech u stqarr li filwaqt li jaf li r-rikorrent kellu konessjoni mal-kumpaniji msemmija huwa hass l-artikolu kienu ingurjuzi

peress illi kienu qeghdin jippruvaw jitfghu dell ikrah fuq ir-rikorrent.

Xehed ukoll Paul Zammit fejn stqarr li hu habib antik tar-rikorrent u meta ra l-artikolu tat-22 ta' Jannar, 2006 huwa hass illi dan kien ingurjuz u dan aktar u aktar meta l-istess Zammit jahdem fil-qasam ta' riklamar u l-media jafha sew u kien avza lir-rikorrent mill-ewwel li din il-haga kienet ser tidher kera fuqu.

Fit-18 ta' Gunju, 2008, rega' xehed Dr. Peter Fenech fejn qal li hu llum ma kellu ebda konnessjoni aktar mas-socjeta' VAB Company Limited peress li dina kienet kumpanija dormant. Stqarr illi s-socjeta VAB Company Limited kienet hadet il-Lido bl-isem Jumbo Lido b'cens minghand il-Kummissarju tal-Artijiet u stqarr illi c-cens kien ta' madwar sitt elef u sitt mitt Lira Maltin (Lm6,600) fis-sena u li f'mument minnhom kien hemm kuntratt ta' cens bejn is-socjeta' VAB Company Limited u l-Kummissarju tal-Artijiet.

Stqarr ukoll illi hu ma kienx involut fin-negozjati mal-Gvern u sa fejn jaf hu ma kien hemm ebda laqghat ma' rapprezentanti tal-Kummissarju tal-Artijiet izda l-ftehim intalahaq permezz ta' korrispondenza. Huwa stqarr illi n-negozjati mal-Kummissarju kienu fis-sens illi l-Kummissarju tal-Artijiet ried lura l-art in kwistjoni, liema art pero ma setax jiehu lura peress illi kien hemm cens fuq tal-art affavur tas-socjeta' VAB Company Limited. Allura n-negozjati li wasslu li jinhafru c-cnus b'arretrati kienet attwalment ibbazata fuq tali fatt. Huwa stqarr ukoll illi kullma kien direttur fis-socjeta' VAB Company Limited u kullma kien jaghmel huwa li jattendi ghal-laqghat tal-kumpanija.

Fit-12 ta' Novembru 2008 xehdet Margaret Falzon Assistent Direttur tad-Dipartiment tal-Artijiet li fiha kkonfermat li permezz ta' ittra datata 5 ta' Mejju, 2005, Frank Fenech bhala Chairman tal-VAB Company Limited kien kiteb lill-istess Kummissarju tal-Artijiet fejn filwaqt li ghamel riferenza ghal fatt illi kellhom kuntratt ta' cens li beda fin-1989 Qui Si Sana huwa stqarr li l-kumpanija ma kenitx f'posizzjoni finanzjarja li thallas ic-cnus b'lura, allura offra li l-kuntratt ta' hamsa u ghoxrin sena jitterminah qabel iz-zmien.

Permezz ta' ittra tat-23 ta' Gunju, 2009, imbaghad ittra tad-Direttur tal-Lands lil Permenant Secretary tal-Ministeru tal-Finanzi, informa illi "considering the prime area where the land is-situated, the department considers it best to accept the company's request to terminate the emphytheutical grant and therefore your authority is being requested for the waiving off of outstanding rent up to the date of deed of recission." Permezz ta' ittra datata 25 ta' Lulju, 2005 il-Permanent Secretary fi hdan il-Ministeru tal-Finanzi approva tali suggeriment tal-Kummissarju tal-Artijiet "on the understanding that no precedent should be created."

L-istess xhud qalet ukoll illi l-Avukat Peter Fenech imkien ma kien jinkwadra fid-dokumentazzjoni kollha li kienet tidher fil-files tad-dipartiment u stqarret illi kullma kien hemm hija s-socjeta' VAB Company Limited.

Fis-seduta tal-21 ta' Jannar, 2009 xehed Albert Mamo fejn stqarr illi hu l-Kummissarju tal-Artijiet u kellu pressjoni kbira biex il-Lido li kien inghata b'cens lil VAB & Co.Ltd jitnehha peress illi kien qed ikerrah il-bajja u kien hemm problemi strutturali wkoll. Kien ghalhekk illi wara diskussjoni mal-Awtorita kompetenti huwa wasal

f'kompromess mal-istess kumpanija billi minflok ma joqghod jaghmel kawzi ultejuri, gie mitftiehem li c-cens ta' hamsa u ghoxrin sena jigi tterminat qabel iz-zmien u c-cens dovut jigi mahfur.

Huwa stqarr illi t-trattattivi ma' sarux mieghu jew mad-dipartiment tal-artijiet, izda kellu struzzjonijiet sabiex jaghmel dan. Huwa stqarr ukoll li fid-diskussjonijiet dwar il-kuntratt ta' rexxizjoni Dr. Peter Fenech kien il-persuna li kien qed jaghmel it-trattattivi u dan peress illi kien l-avukat tal-istess kumpanija. Huwa stqarr illi l-kuntrat ta' rexizzjoni kien rakkomandat lilu mid-direttur generali tat-taqsima tal-proprejta tal-Gvern jigifieri l-perit Sciberras wara li din giet approvata mill-Ministru responsabbli ghall-Artijiet, li kien il-Ministru Tonio Borg.

Huwa stqarr illi tali tip ta' ftehim kien diga ntlahaq precedentement ma' persuni ohra. Allura kien hemm gja precedent dwar tali tip ta' ftehim. Huwa kkonferma li l-korrispondenza kollha kienet iffirmata minn Frank Fenech, Chairman tal-istess kumpanija VAB Company Limited. Hu kkonferma li huwa ma kien jaf b'ebda pendenzi fil-Qrati bejn l-istess VAB Limited u kumpaniji ohra salv meta gie mitlub mill-Avukat ta' certa Maria Turk Dogan fejn intalab jiddikjara jekk is-socjeta' VAB & Co. Ltd kellha dritt illi tissulloka lil terzi, liema dritt huwa kkonferma li ma kellhiex. Huwa kkonferma wkoll illi d-dejn li gie eventwalment mahfur, kien dovut mis-socjeta' VAB & Co Limited u qatt ma kien dovut minn Dr. Peter Fenech personalment.

Fl-istess seduta xehdet Marisa Camilleri fejn stqarret li hi kellha x'taqsam mal-post Jumbo Lido fejn hi u r-ragel taghha kien ghamel agreement biex ikunu jistghu jiehdu l-post huma. Ghalkemm m'ghandhix idea x'attwalment

iffirmat, peress illi s-sinjura Camilleri qalet li cemplilha r-ragel u talabha tmur il-Belt biex tiffirma xi dokument, hija stqarret illi mument minnhom kien hemm maltempata u saru hsarat kbar fil-lido u ghalhekk ma setghux joperaw. Sussegwentement ippruvaw jiddiskutu ma' Frank Fenech biex jaslu ghal xi ftehim izda ftehim ma ntlahaqx. Imbaghad saru l-kawzi, u bhala rizultat tal-kawza, huma gew debituri tas-socjeta' VAB Company Limited fis-somma ta' Lm138,048. hija kkonfermat illi Dr. Peter Fenech kien qed jidher ghall-istess Frank Fenech u anke kien involut f'negozjati ghan-nom tas-socjeta' VAB Limited u anke ghan-nom ta' missieru.

Stqarret ukoll li darba minnhom Dr. Fenech kien gie ghandhom sabiex jitlob il-hlas tal-kera u qalilhom jekk ma jhallsux dawn ser issirilhom kawza. Ikkonfermat li kien hemm hsarat strutturali fil-post Jumbo Lido meta ttiehed il-post minnhom u kienu qed isiru xi xoghlijiet sabiex jigi rrangat. Izda l-hsarat kienu tali li ma setghux jirrangawhom.

Fis-seduta tal-25 ta' Marzu, 2009 rega' xehed Dr. Peter Fenech fejn ikkonferma li kull fejn kien hemm kawza involuta mas-socejta' VAB Company Limited huwa kien xehed f'kull kawza pertinenti ghal din il-kumpanija.

Xehed ukoll dakinhar Dr. Tonio Borg, li dak iz-zmien qal li fiz-zmien in kwistjoni kien Ministru responsabbli ghall-artijiet pubblici bejn Settembru 1998 u Marzu 2008. Huwa kkonferma illi kien hemm decizjoni tal-Gvern li jiehdu lura l-pussess tal-Jumbo Lido u dan biex il-post jitwaqqa' u flok ma wiehed jidhol il-Qorti, kien hemm suggeriment li jigi tterminat ir-relazzjoni legali li kien hemm u l-arretrati tac-cens jigu waived.

Huwa kkonferma li d-dipartiment kien wasal ghall-konkluzjoni li kien impossibbli ghalih li jigbor ic-cnus li

kellu b'lura u allura hu ma jaf b'ebda ftehim privat bejn min kellu c-cens qabel u xi terza persuna dwar xi pagamenti li kellhom jithallsu. Huwa kkonferma izda li qabel ma d-dipartiment ghamel il-kuntratt ta rexizjoni kien ghamel ir-ricerki kollha necessarji fl-insinwa u allura l-iskrittura privata certament ma dehritx fl-insinwa.

Dwar l-involviment tar-rikorrent, Dr. Borg jistqarr illi ghalkemm ma tkellem ma' ebda rapprezentant tal-kumpanija huwa jiftakar li darba minnhom waqt li kien iltaqa' mieghu x'imkien, ir-rikorrent kien wrieh ix-xewqa illi l-kirja tal-post Jumbo Lido jitkompla. Izda huwa qallu li l-Gvern iddecieda li jehodlu lura l-pussess tal-Jumbo Lido u l-Gvern kien dispost li jasal ghal xi tip ta arrangament ta' kumpens peress illi l-post kien ser jittiehed qabel il-perjodu tal-kuntratt.

Xehed ukoll Frank Fenech fejn stqarr illi hu wiehed mid-diretturi tas-socjeta' VAB Limited li fih direttur hu u t-tifel tieghu Peter Fenech. Il-kumpanija kienet proprjetarja tal-Jumbo Lido u kkonferma illi mument minnhom sar jaf li l-gvern kien ser jiehu lura l-pussess tal-Jumbo Lido u ghalhekk kien talab lit-tifel tieghu, ir-rikorrent, sabiex jikkuntattja lid-dipartiment biex isiru xi proposti ta' transazzjoni. Frank Fenech ikkonferma illi wara l-ittra li baghat it-tifel tieghu huwa mar id-dipartiment tal-artijiet peress illi dawn cemplulu fejn mar wahdu. Huwa kkonferma wkoll li l-avukat li hu kien kkonsulta ghal parir legali kien Dr. Joseph Schembri u stqarr illi Dr. Peter Fenech qatt ma dahal fl-istadju tat-trattattivi u qatt ma dahal fil-kwistjoni tal-management agreement ma' terzi persuni li kienet qed tmexxi l-Lido u li maghhom kellhom kwistjoni.

Fis-seduta tat-2 ta' Novembru 2010 xehed il-Perit Joseph Sciberras li stqarr illi huwa kien jokkupa il-kariga ta' Direttur Generali tat-taqsima propjeta' tal-Gvern u filwaqt illi ma ftakarx jekk il-post 'Jumbo Lido' kienx mikri jew

moghti b'cens, huwa ftakar li kien hemm kawza biex il-Gvern jirkupra l-flus dovuti lilu. Stqarr ukoll illi kien hemm ordni tal-Gvern li ried iwaqqa il-'Jumbo Lido' u kien hemm decizjoni illi kellu jsir kuntratt iehor biex ic-cens jigi xolt u dan kellu jsir ghax il-Gvern ma kienx dispost illi l-kwistjoni tigi mehudha il-Qorti, peress illi ried jaghlaqha fi zmien qasir. Huwa stqarr li kien jaf li kien hemm progett gewwa Qui-Si-Sana li kien ser jinvolvi anke il-post 'Jumbo Lido' u li, sa fejn jaf hu, ic-censwalist kienet kumpannija.

Rat illi fis-17 ta’ Ottubru, 2011 il-Qorti tat liz-zewg partijiet zmien sabiex jaghmlu n-nota ta’ sottomissjonijiet taghhom u ddifferiet il-kaz ghall-5 ta’ Dicembru 2011 ghall-finali trattazzjoni. Saru n-noti ta’ sottomissjonijiet tar-rikorrenti fil-31 t’Ottubru, 2011 u tal-intimat fit-28 ta’ Novembru, 2011. Saret it-trattazzjoni fil-5 ta’ Dicembru 2011 u l-kaz gie differit ghas-sentenza.

Ikkunsidrat

Il-kwistjoni mertu tal-kawza odjerna u li wasslet ghall-artikolu in kwistjoni tirrigwarda ftehim milhuq mill-kumpanija VAB & Company Limited li dak iz-zmien kellha c-cens ta’ fond li kien jinsab fi Qui Si Sana biswit il-bahar ghall-hamsa u ghoxrin sena mill-1989 u l-Lands Department. Dan il-ftehim kien jikkontempla illi l-kumpanija VAB Company Limited iccedi l-kumplament tac-cens taghha, jigifieri d-disa’ snin li kien fadlilha. Filwaqt illi c-cnus illi kienu dovuti lill-Kummissarju tal-Artijiet jigu mahfura.

L-artikolu in kwistjoni imbaghad jaghmel ukoll riferenza ghall-kwistjoni li qabel ma gie iffirmat tali ftehim l-istess kumpanija kienet baghtet zewg ittri f’Settembru 2005 lil Isabelle Maria Camilleri illi fiha talbet li jithallsu xi flejjes.

Ir-rikorrent fil-kaz odjern intavola l-kawza fuq artikolu illi deher fil-Malta Today fit-22 ta’ Jannar, 2006 miktub minn James Debono intitolat “As Government waives Lm100,000 bill, Peter Fenech claims Lm138,000”. Huwa hass lilu innifsu ingurjat peress illi l-istess intimat James Debono uza kliem fejn indika illi l-ewwel u qabel kollox ir-rikorrent ghandu jaghti madwar mitt elf lira Maltin lill-Gvern u zied jghid ukoll illi kellu jiehu ammont ta' mija u tmeinja u tletin elf Liri Maltin, hass ruhu malafamat fejn l-istess intimat indika li minkejja li kellu jaghti tali flus ir-rikorent huwa gie mahfur li jhallas tali flejjes u minflok issa kien qieghed jitlob flus ohra huwa personalment.

Ir-rikorrent jikkontendi illi l-fatti kif indikati ma humiex minnhom peress illi huwa qatt ma kellu jaghti ebda flejjes lill-Kummissarju tal-Artijiet u qatt ma kellu jigbor xi flejjes huwa stess, u allura qatt ma kellu jinghad dak il-kliem fil konfront tieghu personalment, peress illi kienu intizi unikament sabiex jaghmlulu hsara, kif del rest sehh.

L-intimat minn naha tieghu jirrispondi ghal tali allegazzjonijiet billi jghid illi tali artikolu ma joffendix l-unur u l-fama tieghu peress illi fis-sustanza l-fatti addebitati huma minnhom u allura jikkostitwixxu fair comment dwar persuna li tokkupa kariga pubblika u li di piu hija direttament jew mod iehor marbuta max-xena politika.

<u>Ikkunsidrat</u>

Mill-fatti pprezentati miz-zewg partijiet, jirrizulta ampjament ippruvat illi c-cens moghti mill-Kummissarju tal-Artijiet ghall-post fejn kien hemm il-Jumbo Lido kien moghti lis-socjeta’ VAB & Company Limited u dan kien moghti lilha permezz ta’ kuntratt tal-24 ta’ Mejju, 1989 ghall-perjodu ta’ hamsa u ghoxrin sena.

Mill-provi prodotti wkoll jirrizulta skont xhieda kemm tar-rikorrent kif ukoll tal-intimat illi wahda mis-shareholders

tal-kumpanija VAB Company Limited kienet is-socjeta’ Franks Holdings Limited illi fiha l-azzjonist principali kien missier ir-rikorrent, filwaqt illi r-rikorrent kellu share wiehed.

Jirrizulta wkoll skont l-istess xhieda li Dr. Peter Fenech kien ukoll is-segretarju VAB Company Limited u Franks Holdings Limited kif ukoll direttur tat-tnejn.

L-ilment principali tar-rikorrent fil-kaz odjern huwa illi l-intimat irrifera lil Dr. Peter Fenech bhala l-persuna illi kellu jaghti l-flus lill-Gvern, liema flejjes inhafrulu, u li kellu jigbor ammont kbir ta' flus, minkejja li hafrulu l-kont.

Mill-fatti kif jirrizultaw waqt l-andament tal-kawza, hareg car illi l-ammont indikat mill-intimat qatt ma kien dovut mill-istess rikorrent u jirrizulta ukoll illi r-rikorrent ma ghandu ebda dritt biex igbor xi flejjes kif kien qieghed jigi alleggat fit-titolu.

<u>Ikkunsidrat</u>

Illi kif stqarret il-Prim’Awla tal-Qorti Civili fil-kawza **Dr. Louis Galea vs Dr. Joe Mifsud** fit-23 ta’ Marzu, 2009, “f’kawzi bhal prezenti, u cioe f’kawza ta’ libell, hemm bilanc li ghandu jinzamm bejn id-dritt f’socjeta’ demokratika li wiehed jghid u jesprimi ruhu u jsemmi l-opinjoni tieghu bl-aktar mod liberu u bejn id-dritt ta’ kull cittadin li jgawdi reputazzjoni u l-isem tajjeb tieghu u dan dejjem fl-isfond ta’ socjeta demokratika.”

Il-Qorti rat ukoll fejn il-Qorti tal-Appell fil-kawza fl-istess ismijiet deciza fit-3 ta’ Frar, 2012 stqarret li “gurnalizmu investigattiv ghandu jinghata ampja protezzjoni f’socjeta’ demokratika, anke jekk certi allegazzjonijiet jigu michuda minn dak milqut, il-gurnalist dejjem jibqalghu d-dritt li jinvestiga u jistharreg fuq allegazzjoni anke jekk tibqa’

allegazzjoni mhux pruvata kif trid il-Ligi. F’dak li jsir gurnalizmu investigattiv serju, anke meta jirrizulta zball genwin, jista’ wkoll ikun tollerat.”

L-istess argumentazzjoni kienet qalet kemm il-Qorti Kostituzzjonali, kif ukoll il-Qorti tal-Appell fis-sentenza **Galea vs Mifsud** fit-28 ta’ Settembru, 2007 fejn qalet “gurnalizmu investigattiv ghandu jimmerita aktar protezzjoni u dan fl-interess tal-pubbliku in generali li jkun infurmat.”

Fil-kawza odjerna jirrizulta illi l-intimat qieghed jimpingi l-argumenti kollha tieghu fuq il-fatt illi r-rikorrent huwa persuna pubblika. Mill-fatti kif ippruvati, ghalkemm ir-rikorrent huwa avukat u allura fil-posizzjoni tieghu ta’ avukat fil-Qorti huwa meqjus bhala ufficjal publiku. Imkien aktar ma jidher illi r-rikorrent jista’ jitqies bhala ufficjal pubbliku.

L-intimat juza bhala argument affavur tieghu decizjoni moghtija mill-Qorti tal-Appell fis-sena 2004 fl-ismijiet **Joseph R. Darmanin vs Gino Cauchi et** fejn dan intqal “biex id-divulgizzazzjoni b’kwalsiasi mod ta’ informazzjoni bhala ezercizzju lecitu tad-dritt liberu ta’ espressjoni iridu jinkorru s-segwenti kundizzjonijiet: il-verita’ oggettiva tal-fatti esposti, basta li tkun rizultat ta’ ricerka diligenti u serja dwar fatti fil-kompetenza taghha; l-interess tal-pubbliku li jinghata gharfien tal-fatti; u l-korrettezza jew il-kontinenza tal-espressjoni tal-fatti.”

Ir-rikorrent minn naha tieghu jirribatti ili skont kif qalet il-Qorti Ewropea fil-kawza Fresos & Roire vs France “the press plays an important role in a democratic society, although it must not overstep certain bounds, in particular in respect of reputation and rights of others. People

exercising freedom of expression including journalists undertake duties and responsibilities.”

Ikkunsidrat

L-argument kollu tal-partijiet huwa bbazat fuq x’inhuwa d-dover tal-gurnalist lejn il-pubbliku in generali. Harsa lejn il-gurisprudenza kemm nostrana kif ukoll Ewropea turi illi l-gurnalist ghandu d-dritt u d-dover li jinvestiga l-kazijiet, ghandu dritt u dover illi juri l-verita oggettiva tal-fatti, liema verita oggettiva tal-fatti trid tkun rizultat ta’ ricerka diligenti u serja. Il-htiega tar-ricerka diligenti u serja hija llum aktar importanti minn qatt qabel tenut kont tal-fatt illi l-pubbliku in generali jhares lejn il-media li fosthom hemm il-gazzetti bhala sors principali ta’ informazzjoni dwar il-hafna affarijiet illi qed jigru kemm lokalment kif ukoll internazzjonali b’mod illi l-obbligu fuq il-gurnalist huwa li jassikura li l-informazzjoni li jaghti hu tkun korretta u vero simili. Kif qalet il-Qorti tal-Appell korrettement, fil-kawza **Galea vs Mifsud** “gurnalizmu investigattiv serju anke meta jirrizulta zball genwin, jista’ jkun tollerat”.

Madanakollu fil-kaz odjern, il-Qorti ma tqisx li fil-kaz in kwistjoni hemm gurnalizmu investigattiv serju peress illi mill-artikolu miktub mill-intimat huwa ghamel tlett asserzjonijiet li bi tfittixa semplici, l-istess intimat seta’ facilment jara illi attwalment ma kienux minnhom. Di fatti,l-intimat jiddikjara illi r-rikorrent ghandu jaghti l-Gvern mal-mitt elf lira Maltin mentri harsa cara lejn il-fatti juru li anke fuq bazi prima facie r-rikorrent ma jiffigura mkien fid-dejn dovut lill-istess Kummissarju tal-Artijiet u allura mhuwiex korrett li wiehed jghid li r-rikorrent ghandu jaghti flus.

Jirrizulta wkoll illi l-istess intimat jiddikjara li r-rikorrent hellu jigbor xi flejjes huwa stess, fejn dana ma huwiex minnu. F’dan il-kaz l-intimat jipprova jilqa’ ghal tali lmenti

billi jghid li huwa fair comment fl-ambitu tal-fatti in generali. Il-Qorti madanakollu ma tistax tqis illi tali kumment huwa fair comment meta qed jigi attribwit lir-rikorrent, fatti li ma jirrizultaw minn imkien u jirrizultaw anzi kieku l-istess gurnalist ghamel xoghlu kif suppost, kien jinduna illi d-dejn kien dovut minn kumpanija ohra u r-rikorrent la kellu ihallas u wisq anqas jigbor xi flejjes.

Harsa lejn informazzjoni dwar il-kumpanija l-ohra kienet turi wkoll lil gurnalist illi l-kumpanija mhux vera kienet tar-rikorrent kif qed jipprova jpengi s-sitwazzjoni l-gurnalist. Izda kienet ta' kumpanija illi fiha kien involut missieru f'kumpanija ohra u li fiha r-rikorrent kien direttur u kellu sehem wiehed minn hamest elef. Certament il-gurnalist ma kellu ebda dritt li jasal ghal-konkluzjoni li la darba r-rikorrent huwa direttur ta' kumpanija allura l-kumpanija hija tieghu. Aktar u aktar meta huwa kieku kellu jaghmel investigazzjonijiet jirrizulta li l-kumpanija nnifisiha lanqas mhi tieghu.

Il-gurnalist ghandu l-obbligu li jassikura li lill-poplu in generali jaghtih informazzjoni korretta sakemm jaghti informazzjoni korretta u anke okkorrendo jekk tali nformazzjoni mhijex daqstant korretta minhabba f'xi zball genwin, il-Qorti allura dejjem qeghda hemm biex tipprotegi l-gurnalist peress illi huwa d-dover taghhom li jaghtu l-informazzjoni lil-pubbliku in generali u li huwa d-dover tal-Qorti li tipprotegi tali dritt ta' espressjoni tigi protetta ghal kulhadd.

Madanakollu wara li qieset il-provi kollha, jirrizulta ben car illi hawn hekk m'hemmx kwistjoni ta' zball genwin da parti tal-intimat izda hemm informazzjoni moghtija erronjament, intenzjonalment u bi hsieb uniku illi itellfu r-reputazjoni tar-rikorrent. Tali azzjonijiet din il-Qorti qatt ma tista' tikkondona u allura huma kundannabbli u huma censurabbli.

"Where the Court views the statement as not being seriously made in particular if published without proper research and investigation or with an improper motive, then it will not wish to protect what it views as bad journalism. It is up to journalist to establish their facts in advance." Fil-kaz in kwistjoni huwa car illi dak li stqarr l-intimat mhuwiex fair comment izda huwa rizultat ta' "bad journalism", ghalhekk ghandu jigi ikkundannat minn din il-Qorti.

Il-Qorti ghalhekk wara li rat il-provi kollha migjuba quddiemha, wara li fliet id-dokumentazzjoni kollha bir-reqqa u wara li qieset il-fatti kollha tal-kaz, filwaqt illi tichad l-eccezzjonijiet kollha tal-intimat, tilqa' t-talba tar-rikorrent u tiddikjara illi l-artikolu *As Government waives Lm100,000 bill, Peter Fenech claims Lm138,000*" ippublikat fl-ewwel pagna tal-harga tal-Malta Today tat-22 ta' Jannar, 2006 li tieghu r-rikorrent kien l-awtur jingurja u jimmalafama lill-attur peress illi ghamel allegazzjonijet foloz u malafamanti fil-konfront tal-attur bl-iskop li joffendu l-unur u l-fama tal-istess attur u jesponuh ghar-ridikolu u ghad-disprezz.

Il-Qorti wkoll wara li qieset il-fatti kollha tal-kaz a tenur tal-artikolu 28 tal-Kap 248 tal-Ligijiet ta' Malta qeghda tikkundanna lill-istess intimat ihallas lill-istess rikorrent is-somma ta' ghaxar t'elef ewro (€10,000) bhala danni likwidati li jrid ihallas l-istess intimat lir-rikorrent. Bl-ispejjes kontra l-intimat.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------